

ФЕЉТОН

Спасоје Николић

родом из Шиклуша

Уобимној књизи Стевана Бугарског „Завичајна књижевност Срба из Румуније 1918-1947” (Савез Срба у Румунији, Темишвар, 2007) налази се и неколико веома занимљивих биографија Срба рођених у Мађарској чији се живот у каснијем периоду повезао са судбином Срба у Румунији.

Један од таквих личности јесте Спасоје Николић, кога је наше памћење овде у Мађарској у потпуности изневерило. Спасоје Николић је рођен 1. јуна 1880. у Шиклушу. Како то од Стевана Бугарског сазнајемо, Николић се испрва школовао у родном месту да би затим гимназију похађао у Чургоу и Печују. Потом је студирао право у Печују и Будимпешти, а Богословију је успешно завршио у Сремским Карловцима 1901. године. Замонашио се у манастиру Војловици примивши име Стефан.

Наш земљак је брзо напредовао. 1903. произведен је за протођакона да би две године касније био унапређен у јеромонаха-синђела, а 1907. у протосинђела. Од 1908. Стефан постаје архимандрит манастира Војловице који се налази североисточно од Панчева и на четири километра од ушћа Тамиша у Дунав. Према предању ово општежитије је саграђено давне 1393. године. Први писани документ о поменутом манастиру датира из 1542. године.

У периоду између 1903. и 1919. био је епархијски бележник и референт Епархије вршачке. Истовремено

је обављао и дужност катихете у Државној великој реалки. После завршетка Првог светског рата и повлачења нових граница, 1919. године постаје управник манастира Кувежди-на, једног од шеснаест фрушкогорских српских манастира. Манастир Кувежди-на налази на југозападном делу Фрушке горе, у близини Сремске Митровице.

Доласком владике Георгија (Летића) на обављање функције администратора Митрополије карловачке, Стефан је именован за архијерејског заменика у оба дела Епархије темишварске, у Кикинди и у Темишвару. Следеће 1920. поверено му је да управља обудовљеном Епархијом

вршачком. На овој дужности остао је до хиротонисања владике Илариона (Радоњића).

Своју духовну делатност је наставио у Темишвару, бринуо је о српским храмовима и вероисповедним школама широм Румуније. За њега се везује и организовање Монашке школе у манастиру Бездину 1922-1923. и учитељских течајева у Темишвару током 1920-1924. године. Био је иницијатор да се 1921. покрене „Гласник” Епархије темишварске. Како нам то у свом вредном делу Стеван Бугарски открива, Спасоје (Стефан) Николић био је и члан Матице српске и Српске књижевне задруге. Колико је Николић био популаран

о томе најбоље сведочи чињеница да је српско свештенство са српским црквеним општинама у Румунији писало писмо Светом архијерејском сабору да за посебног српско-православног епископа у Краљевини Румунији постави тадашњег архијерејског заменика Стефана Николића. Стеван Бугарски у овом поглављу пише и следеће: *Одликован је Орденом Светог Саве IV степена, Официрским и командорским крстом Круне Румуније и Орденом за заслуге на црквеном пољу I степена.*

Није нам познато шта се догађало у души овог заслужног калуђера, међутим, чињеница је да је дошло до лома. О томе Стеван Бугарски овако пише: *На дан 27. септембра 1927, пред надлежним државним властима општине Гатаје, изјавио је, у смислу тада важећих законских прописа, да иступа из Православља и прелази у безверје; истовремено је, преступивши монашке обете, склопио грађански брак. Велики духовни суд Српске патријаршије прогласио га је „лишеним свештеничког чина, обета монашких и заувек сваке везе са Православном црквом”.*

Након иступања из цркве под мирским именом Спасоје Николић често је нападао управу Епархије темишварске и ускоро основао Земаљску српску народну странку. Издавао је књиге, писао је песме, прозу и полемичке чланке. Николић је био и сарадник „Темишварског гласника”. Упокојио се у Темишвару 23. јануара 1951. године.

Драгомир Дујмов

ПРОВЕТРАВАЊЕ

Варљиво лето 2010.

Лето је скоро неприметно ушло у фазу коју туристички посленици жељно очекују током остатка године, и у жаргону је називају *шпицем*. Размеђе јула и августа увек је било мртва сезона у свему, сем у ленчарењу. Политичари, трговци, ђаци, наставници, добар део лекара и чиновника свих фела, гледају да се склоне што даље од својих обитавалишта барем на који дан, и ухватите што дебљу ладовину (они који су и иначе у њој, само промене дестинацију).

Не знам вама, али је мени шпиц ове сезоне дошао толико неопажено, да ме је изненадио. То варљиво лето 2010. не мисли, изгледа, да се окане своје превртљивости до самог краја. Печење на јакој ватри, пливање у речном цунамију, неколико торнада који носе све пред собом, леденице по главама и усевиима, маратонска серија до зла бога досадних кишних поподнева – било је оно чиме нас је даровао већи део најтоплијег годишњег доба, које је то све мање. Или барем његов већи део.

Где год да смо кренули, ослушкивали смо цвркулт лепотици из времен-

ске прогнозе и забринуто гледали у небо. Никада се нисам наносао кишобрана као овога лета. Некада су пештанске госпође, колико сам обавештен, лети носиле и преко рамена вртеле дамске сунцобране са богатим портурима по ободу. На основу тих рукотворина могло се на лицу места оценити колико је кућа из које дама долази „стојећа”. А данас... Сунцобране су заменили кишобрани, и то они најобичнији, који се разликују само по бојама и дршкама. И нико их више не врти преко рамена. А и да их врте, каква је вајда кад свако гледа да што пре шмугне некуд, у трамвај или пролазницу, не би ли из кијама изашао што мање окупан. Време топлих летњих киша је одавно ишчезло, а са њим и драж одгонетања сладуњавих енигми типа: ко ли се то крије иза оног веселог кишобрана... Заменила су их торнада и бег главом без обзира.

Тако је барем код нас, на континенту. На југу је, верујем, и даље све по старом – без кишобрана, врело и изазовно. Зато вам од свег срца препоручујем неко топло море, ма чије да је. До фајронта није остало још много, и зато пут под ноге, без превише двоумљења – да се зимус не бисте питали шта вам летос би.

Драган Јаковљевић

ИЗ НАШЕ ИСТОРИЈЕ

(228)

Земљотрес и последице

Као да није било довољно страдања које су Дубровчани дотад претрпели, пред крај Кандијског рата град под Срђем задесила је и елементарна катастрофа. Песник и физичар Вицо Пуцић пред своју смрт је понекад слушао злослутне подземне тутњеве, али пошто осим њега нико ништа није чуо нити запажао, људи се нису надали никаквом злу. Само неколико дана после песникове смрти, 6. априла 1667, догодила се једна од највећих несрећа у историји Дубровачке Републике. Била је Велика среда. Нешто пре девет часова зачула се потмула тутњава, и одмах затим је силовит ударац заљуљао град и разорио га уз страховит тресак. Један фрањевац, који је управо служио мису, тврдио је касније да је ударац трајао само док је он изговорио ове речи: „*Passio Domini Nostri Jesu Christi secundum*”. За тих неколико секунди град је претворен у гомилу рушевина под којима су остале затрпане хиљаде дубровачких грађана. После првог, низали су се узастопни удари, а да трагедија буде потпуна, букнуо је и пожар.

Пратила великих катастрофа увек је пљачка. Први пљачкаши су били градска сиротиња и кметови са околнихседа, кивни на своје господаре. Али у општем грабежу је учествовао и низ припадника властеоских породица: разнели су државну благајну, провалили у царинарницу, обили житне магацине и отимали сиротињи плен у име државне власти. А онда су на дубровачке поседе кренули и Турци из Новог и Требиња, све нови људи, звани *младићи* или *злићи* (јер су старији или изгинули или онемоћали), који нису имали некадашњих суседских обзира. Било је и међу хришћанима оних који су се дали у пљачку. Један од њих био је зубачки војвода Грујица Вуковић, око кога су се окупљали људи жељни плена, не само из његовог него и из других племена. Прикључили су се Грујици и новски *младићи*, *злићи*, па су Турци и хришћани заједно харали по дубровачким селима у Конавлима, док тамошњем кнезу није пошло за руком да од једног хајдука „купи” Грујичину главу. Зубачки војвода је на превару ухваћен и погубљен, после чега се у том крају полако смирило стање.

Дубровнику је, у једном часу, запретила и много већа опасност од оне коју су значили пљачкаши. После земљотреса је оконцу висила његова независност. С правом се стрепело да ће или Турци или Млечани покушати да изврше припајање републике. И млечачки провидур и босански паша бунду су пазили да га противник не предухитри у заузимању независног града. Зато је провидур Корнато по највећој бури похитао са својим бродовима из Боке према Дубровнику. После три дана боравка у Гржу, сазнао је да се паша, на прве вести о несрећи, саветовао са сарајевским мулом да ли да уђе у Дубровник како га не би други уграбио, и да му је мула препоручио да то не чини ако је у граду остало макар три стотине људи способних да га бране. Паша је, после тога, Дубровчанима изразио жалост и понудио помоћ, а провидур се, миран, вратио у Котор.

Предраг Степановић